

РІЗДВЯНІ РЯДЖЕННЯ В УКРАЇНЦІВ БУКОВИНИ

Олександр Кожолянко

УДК 398.332.416(477.85)

У статті досліджено різдвяні рядження в українців Буковини, які мали на меті магічним способом через слово, танець, вертепну дію вплинути на життя людини, висловити вдячність і жертвність богам, піднести моральний дух людини перед початком нового річного життєвого циклу.

Ключові слова: Різдво, рядження, коза, вертеп, міфологія, природа, сонце, театр.

Christmas mummings of Bukovyna Ukrainians are investigated in the article. They are aimed to influence on the person life, to express gratitude and sacrifice to the god, to elate the human being moral spirit before the beginning of a new annual life cycle via the word, dance, Nativity Play action.

Keywords: Christmas, mumming, goat, Nativity Play, mythology, nature, the sun, theater.

У життєдіяльності кожної людини важливе значення мають як матеріальні чинники, так і духовний світ. Відповідно в народів протягом тисячоліть сформувалася чітка система духовної культури, серед якої вагоме місце займають календарні свята та обряди, з-поміж яких особливо значимими є Різдвяні.

На Буковині, як і в сусідніх українських регіонах, під час Різдва парубки водять «козу». У міфології та фольклорі багатьох народів коза є символом родючості й життєвої сили. В історії духовної культури часів античності відомі козлоподібні боги грецького пантеону Діоніс, Фавна, Сатира, що були покровителями землеробства і скотарства; богині Гері, яка вважалася втіленням небесного і земного достатку, приносили в жертву гірських кіз; ріг кози Амалфеї, що вигодувала своїм молоком Зевса, мав чудодійну здатність давати все, чого прагнув володар, — звідси й вислів «ріг достатку». Цей мотив знайшов своє відображення і в українському фольклорі.

Відомо, що серед тварин коза була одомашнена однією з перших ще десять тисяч років тому. Дослідник буковинського фольклору Т. Дишкант зазначав: «Прийшли неолітичні племена з козою і примітивним землеробством, застали на землях України ще племена палеолітичної культури з новорічними святами, де фігурують ведмідь і вовки, і, як бачимо, цей поділ фактично зберігся і до сьогоднішніх

часів. А це означає, що в цілому український народ на своїй землі живе, як мінімум, уже 13–8 тисяч років» [2, с. 27]. Таке твердження має під собою етнологічне підґрунтя, оскільки в переважній більшості буковинських сіл під час Різдва й Нового року в обрядодіях використовували живу або зроблену з дерева козу та наряджались у вбрання ведмедя.

В українців Буковини коза була символом урожаю. Цей культ тотема йде ще з первісних часів, коли людина дуже часто й тісно стикалася зі звіриною. Деякі звірі ставали покровителями людини, коли з ними вміло вели дружбу. Звірі, захисники роду чи племені, називалися «тотемами». У культ тотема входило рядження у відповідного звіра, танці та ігри. Можна вважати, що обряд водіння «кози» — це залишок тотемізму; він, очевидно, пов'язаний з язичницькими пережитками жертвних обрядів.

Звичай водити «козу» був поширений здавна. Ще в XI ст. церква виступила проти «поганських звичаїв водити козу». У дохристиянські часи цей обряд мав магічне значення — люди прагнули забезпечити собі кращий урожай засобом магічних слів:

Де коза туп-туп, там жита сім куп,
Де коза рогами, там жито стогами.

За матеріалами етнографічних польових спостережень було встановлено регіон найбільшого практикування обрядодії водити

«козу» на Буковині під час Різдвяних свят. Це регіон вздовж річки Пруту та Прутсько-Дністровського межиріччя.

Коза в уявленні давнього хлібороба пов'язувалася також з ідеєю родючості ниви:

Го-го-го коза,
 Го-го сірая,
 Го-го білая.
 Ой розходися, розвеселися
 По цьому двору, по багатому.
 Де коза рогом — там жито стогом,
 Де коза ногою — там жито копою
 [6, с. 18].

Колядування з «козою» на Буковинській Гуцульщині в середині XIX ст. описує Ю. Федькович: «Жерці (священники бога Лада) ходили з ледінями (парубками) і з образом дикої кози (дика коза була памятков, що день тогди зачинає рости, коли сонце вступає у небесний знак козорога), хата від хати, співаючи пісень Ко-Ладу, котрі то пісні і на нас перейшли і котрих ми поважати повинні, бо так робя усі чесні народи, аби свою старовіччину не забути» [7, с. 606].

«Коза» — це театралізований обряд-гра з масками, що мав свій усталений сценарій, пісенний і музичний репертуар. Основним моментом ритуального дійства був танець «кози», її «вмирання» і «воскресіння», що символізували циклічний круговорот часу, прихід Нового року [3, с. 185].

Усі учасники гри повинні були відповідно перевдягатися. Хлопець, який грав «діда», одягав кожуха, на спині прилаштовував горб із соломи, на голові була кудлата шапка. Він робив довгу бороду та вуса з клоччя, у праву руку брав сукуватий ціпок або батіг, а лівою за мотузок вів «козу».

Голову «кози» виготовляли з дерева, потім розрізали до половини й нижню щелепу за допомогою мотузка робили нерухомою — це було особливістю колядкової «кози». Потім чіпляли борідку з кожущини, випалювали ніздрі, очі. На голові свердлили дві дірки для рогів. Виготовлену голову «кози» чіпляли на палицю, яку виконавець прив'язував до по-

яса, накривали вивернутим кожухом, а до другого кінця палиці прив'язували хвіст. Під кожух підлазив хлопець.

Головна деталь костюма «кози» — вивернутий кожух. У селянській культурі це є символом добробуту, багатства, плодючості. Вивертання кожуха — магічне перенесення сил родючості на себе. Ю. Федькович зауважує, що на Буковинській Гуцульщині траплялося спрощене виготовлення «кози» з дерева. Коли колядники не мали можливості виготовити «козу» із позолоченими рогами, то могли «собі справити намальований образ на синім кружку і заправлений на ліску» [7, с. 607].

З «козою» ходили на перший день Різдва. У селах Буковинського Передгір'я (Кам'яна, Глибочок, Снячів) з «козою» ходили ввечері перед Водохрещами і водили живу козу, а не її зображення чи дерев'яну скульптуру [4, 1993, т. 3, с. 13]. Провідна роль в обряді водіння «кози» належала «циганові» і «жидові». Спочатку вони заходять до хати, жартують, просять дарів. Коли господарі виявляють бажання дати дари, тоді вони вводять «козу», а збоку вже наготові «лікар». «Дід-жебрак» виголошує речитативом жартівливі вірші, вихваляє «козу». «Вона» «гине». Кличуть «лікаря», однак той відмовляється лікувати «дохлу козу». Усі жартують, веселяться. Відтак учасники гри брали дари і йшли до іншої хати.

На Гуцульщині характерним було також різдвяне ходіння з «бараном», що можна пояснити важливою роллю, яку відігравало в житті гуцулів вівчарство. Принцип зображення «барана» був подібний до «кози».

Отже, обряд водіння «кози» має глибоке дохристиянське коріння. Він закликав кращий урожай, добробут у господарство. Люди прагнули заслужити в сонця ласки й тому в день Коляди приносили жертву, на що натякає обряд водіння «кози». Адже початком релігійного культу було те, що людина почала вмилостивляти вищі сили, щоб не шкодили їй.

З дохристиянських часів бере початок ідея вшанування сузір'я Козерога, в яке вступає Сонце з початком нового року. Юрій Федь-

кович, характеризуючи коляди гуцулів, зазначав: «На пам'ятку, що день тогди починає прибувати, коли сонце вступає у небесний знак козорога, носят колядники з собов образ тої звіри, але нетенний, красний образ з позолоченими рогами, а не страхопуда, щоб ним діти полошити (sic!), як то с часта буває. А козоріг має бути так намальований, як его с первовіку малювали: голова і грудниця козорога, а зад рибячий. На другім боці кружка може бути позолочена зізда» [7, с. 607].

Ще однією формою рядження на Різдво був вертеп — живий народний театр з грою та атрибутикою переважно на біблійні теми. У різних формах він відомий у всіх районах Буковини. Назва «вертеп» походить від праарійських сонячних термінів-архетипів *вар, вер, вир* (оновлення, вирування, відродження, ріст) і *теп* (течія космічних вод і плин світової ріки). В українській мові збереглося первісне значення вертепу як водяного виру. «Вертепом», або «вертопом», в Україні називають також місце біля водопою. У південнослов'янських говірках архетип *верт* означає «сад». Споріднена з ним і давньоукраїнська назва саду — «вертоград», що асоціюється з Райським садом, де люди досягають просвітлення й духовної зрілості. Отже, «вертеп» має небесно-сонячну етимологію.

Пісня-молитва була головним ритуальним елементом прадавнього вертепу й називалася «колядкою». Колядка — величальна пісня на честь Коляди — Небесної Матері новонародженого Сонця. Вона славилася й вистувала початок нового річного кола обертання Землі навколо Сонця. Вертепників-колядників називали «роковими гостями», бо вони раз на рік приносили людям звістку про народження Сонця й бажали гарного врожаю в новому році. Вони носили із собою восьмипроменеву зірку — знак Коляди-Радості.

Уже під час поширення християнства відбулася підміна прадавнього космогонічного міфу іншим змістом — мотив народження Сина Сонця Матір'ю-Колядою замінено мотивом народження Сина Божого Христа Дівою Ма-

рією. Саму назву «вертеп» почали тлумачити як печеру, в якій народився Христос. Справді, одним із значень цього прадавнього слова є «печера» (буквально — піч Духа Сонця).

Існує версія назви вертепу від вертіння. Біблейські легенди відображалися з допомогою лялькових фігурок, розміщених на спільному крузі, який вертіли навколо вертикальної осі [8, с. 62].

Учені доводять більшу давність лялькового театру від живого. Батьківщиною лялькового театру вважають Індію. За легендою, бог Сіва закохався так в гарну ляльку, що вдихнув їй життя, «щоб побавитися нею». Такого погляду дотримувався також І. Франко.

В античному світі зафіксовано існування театральних вистав за кілька століть до н. е. Зокрема, грецькі філософи Ксенофонт та Арістотель залишили описи грецького театру III ст. до н. е.

У Стародавньому Єгипті під час археологічних розкопок було виявлено гробницю славної цариці Гатчпсу, біля мумії якої знайшли невеликий човник з дерева і слонов'ячої кістки, а на ньому — мініатюрну сцену лялькового театру [9, с. 3]. Це дає підстави говорити про історію лялькового театру ще від XVIII династії єгипетських царів.

Греки перейняли ляльковий театр від єгиптян і в період грецького панування над Азією поширили його далі на Схід. Від греків запозичили театр римляни, одним із найдавніших свідчень чого є твори Горація.

Ляльковий театр від найдавніших часів мав суто світський характер, показував типи та ситуації буденного життя без релігійних тем. Місцем виникнення лялькового театру стали будуари й салони знатних дам в Індії та Єгипті, які змушені були через суспільне становище та панівні звичаї проводити переважну частину свого життя в мурах гарему і хоча б у ляльковій грі бачили образ навколишнього світу, закритого для них. Живий театр виник у Греції із зовсім інших джерел, з культу деяких популярних богів, особливо Діоніса, і мав всенародний та релігійний характер. Його основою був релігійний, співаний усією громадою гімн.

Про ляльковий театр у середньовічній Європі залишилися досить скупі відомості. Як він тут виник, точно не відомо, але наведений вище матеріал дозволяє зробити висновок, що й тут ляльковий театр спочатку мав світський, нецерковний характер.

Уважають, що ляльковий театр прийшов до Європи з Візантії або й із Азії в часи хрестових походів. У XVI ст. починається нова доба в розвитку лялькового театру в Європі поряд з розвитком міст. Збільшується кількість заможних людей, які прагнуть усіляких видовищ. Цей новий етап почався на півдні Італії; його колыскою, найімовірніше, можна вважати Сицилію. З Італії оновлений театр поширився далі на захід, до Іспанії та Франції. В Іспанії про цей театр відомо ще в першій половині XVI ст. Майже одночасно, у другій половині XVI ст., з'являється ляльковий театр у Франції, де він дістав збірну назву «маріонеток» від імені Марія (ними тут називали ляльок). В Англії поширення театру припадає аж на другу половину XVII ст. Завдяки розвитку науки, особливо механіки, у цей час стає можливим створення нового лялькового театру з механічними ляльками, розкішно обставленою сценою, багатством типажів і різноманітністю тем. Лялькова драма почала розвиватися в сатиричному та пародійному напрямках. Однак цей новий ляльковий театр майже не торкнувся безпосередньо нашої території, хіба що опосередковано через Польщу.

Отже, лялькова драма і комедія та духовна драма про Різдво Христове не є тотожними: від найдавніших початків аж до свого розквіту в XVII ст. вони ніде не перетиналися, «не змішувалися». Лялькова драма не мала церковного характеру, існувала незалежно від церкви або й переслідувалася нею, використовувала лише світські сюжети. З другого боку, історія зародження релігійної драми і релігійних обрядів у Західній Європі показує нам самостійне зародження та існування церковної драми про Різдво Христове.

Поступово в цій драмі з'являється багато комічного, світського. Відомо, що ще в 1210 році Папа Інокентій заборонив будь-які театральні

вистави всередині церкви, а також брати в них участь духовним особам, оскільки різдвяна драма на цей час набула вже світського характеру.

Заборони й несприйняття правителями та священниками християнської церкви вертепних дій простежуються й за нашого часу. За матеріалами етнографічної експедиції Чернівецького національного університету з дослідження українців Канади в 1998 році було зафіксовано негативне ставлення священників української церкви провінції Саскачеван до рідження молоді під час Різдва і Новорічних свят, які відкрито заявляли, що такі обрядодії є гріховними [4, 1998, т. 11, с. 16–17]. Священники на Буковині також застерігають парафіян від участі у вертепних та «маланчиних» діях, зокрема з перевдяганням людей у дійових осіб живого вертепу, особливо «Маланки» [4, 1993, т. 1, с. 3–4].

Світські елементи у вертепі відомі на українських землях протягом усього періоду розвитку Середньовіччя та в Новий час. Спочатку дуалізм цих складників проявляється в такий спосіб, що тільки частина драми, власне та, яка заснована на євангельських переказах, відіграється за допомогою ляльок, та навіть і вона не вся, бо «царів», «пастухів», «жидів» грають живі люди; та швидко для спрощення гри всі ролі переходять на ляльки, і дуалізм між дерев'яними акторами переноситься в середину самого вертепу: постає вертеп двоверховий, де на верхньому поверсі розміщуються Вифлеєм і ясла, а на нижньому — місто, палата Ірода, площа, на якій ляльки грають сцени суто світського характеру.

Досі ще точно не відомо, як така форма лялькової гри прийшла до Польщі і в Україну. На найдавніші відомості про лялькові ігри на Русі натрапляємо ще в XII–XIII ст., але вже в перекладі з грецького оригіналу. На думку М. Маркевича, походження вертепу в Україні можна віднести до часів гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного, до 1600–1620 років, коли гетьман відновив Київську братську школу та Академію. Польсько-український етнограф Е. Ізопольський стверджує, що вер-

теп в Україні виник і найбільше поширився в 1591–1633 роках. Під 1666 роком знайдено також писемну згадку про вертеп у матеріалах Ставропігійського братства [1, с. 116].

Отож, можна вважати, що в Україні християнізований ляльковий театр виник на початку XVII ст., і перші вистави відбулися в Галичині. На початку XX ст. релігійні християнські тексти почали доповнювати світськими сюжетами [11, с. 11]. Такі вистави людям подобалися. Кожний господар вважав за честь прийняти вертепників у своїй хаті. Вертеп стає традиційним.

Тексти вертепної драми дійшли до нас тільки з другої половини XVIII ст. Причина цього криється, напевне, в «усній традиції» вертепної драми. В етнографічній літературі трапляється опис вертепу середини XIX ст.: «Наш вертеп є похідний будиночок з двома поверхами. Зроблений він з тоненьких дощок і картону. Верхній поверх має балюстраду, за якою відбувається містерія, — це Вифлеєм. На нижньому поверсі трон царя Ірода, долівку обклеєно хустром, щоб не було видно щілин, якими рухаються ляльки. Кожну ляльку прикріплено до дроту. Під долівкою є кінець цього дроту: за цей кінець, придержуючи ляльку, вертепник вводить її у двері і водить у напрямку, який для неї необхідний. Розмова від імені ляльок відбувається між дячками, співаками і бурсаками то писклявим голосом, то басом — відповідно до потреби. Вся друга частина вистави відбувається на другому поверсі» [5, с. 30].

Вертепна драма складається з двох частин: різдвяної драми й долученої до неї сатирично-побутової інтермедії. Перша частина називається «святою», вона більш-менш стала, а друга, «народна», змінюється залежно від місцевих умов, історичного періоду. Обидві частини відрізняються ще й мовою. Перша частина написана старою книжною мовою зі значною кількістю церковнослов'янізмів, а друга створена народом і мало чим відрізняється від сучасної української мови. Про книжне походження «святої» частини вертепу свідчить також і те, що вона майже незмінна в усіх відомих нам списках вертепів. Друга частина — змінна.

«Святу» частину вертепної драми виконували всі вертепники. Закінчувалася ця драма смертю Ірода, а після його смерті, звичайно, народ має радіти, веселитися. Отже, починається народно-побутова інтермедія — друга частина вертепу, в якій ми спостерігаємо віддзеркалення побуту тогочасного населення України, коли вертеп був створений.

Вертепні скриньки використовували лише як ілюстрацію до колядок. Вертеп проводився у формі діалогів. На верхньому поверсі здебільшого відбувалися такі сценки: свята ніч — народження Христа; приношення дарів трьома царями; переслідування Іродом Христа; втеча Богоматері з Христом і святим Йосифом до Єгипту; смерть Ірода. На нижньому поверсі грали такі дійові особи: Дід-селянин, Баба, Циган, Жид, Лях, Солдат, Запорожець, Купець, Шинкар та ін.

На Буковині поряд з ляльковим побутував «живий» вертеп — специфічний фольклорний театр костюмованих виконавців, відомий під різними назвами: «Іроди», «Героди», «Королі», «Ангели», «Пастирі».

На Буковині він дістав назву «Іроди», «Царі» [4, 1993, т. 5, с. 8]. В основі всіх цих драматичних вистав лежала загальновідома новозавітна версія народження Ісуса Христа. Першим у хату входить Ангел (виконавець одягнений у білий одяг з прикріпленими до спини крилами і шестикутною зіркою в руках), який сповіщає людям новину про народження Христа, про те, що Ірод намагається вбити його. Тут входить Ірод разом зі своїм Воїном; одягнені вони по-військовому. Ірод наказує воїнові вбивати маленьких дітей, і тому, якщо в хаті є малі діти, то вони ховаються за спинами батьків. Потім входить Смерть, одягнена в біле, з косою в руках, яку Ірод також намовляє. За ними входять Козаки, одягнені в національний одяг, які виганяють з хати Смерть разом з Іродом і Воїном. У цей час входить Жид, одягнений у старий одяг, на якому прив'язані дзвіночки. У руках він тримає скриньку, в яку господарі кидають гроші. Увесь вертеп починає колядувати [10].

Так, наприклад, у селі Хлівище, що на Кіцманщині (Прутсько-Дністровське межиріччя) «живий» вертеп носить назву «Іроди». У рядженій обрядодії наявні християнські релігійні мотиви та жартівливі ігрові моменти. Ходять Іроди на Різдво в кожен хату з різдвяним вітанням [4, 2001, т. 4, с. 2–5].

У с. Кам'янка, що на Глибоччині (у передгір'ї Буковини), зі змішаним українсько-румунським населенням, у куті села з українським населенням етнографічна експедиція Чернівецького національного університету зафіксувала театралізовану виставу колядників під назвою «Банда».

Учасники «Банди», як і Іроди, перевдягаються в Офіцерів, Бабу, Діда. «Банда» не колядує, а лише грає сценку переслідування турками-мусульманами християн. Турецький султан прозвав «бандою» сім'ю вірного християнина Костянтина Франков'яна, у якого було три сини. Султан розпорядився відтяти синам голови за християнські переконання, а батька ув'язнити. Так і зробили, лише Костянтин дав відсікти свою голову за врятування життя меншому синові. Такого змісту сценку й розігрують учасники «Банди» в різдвяний вечір у хатах кам'ячан [4, 1998, т. 9, с. 7–8; 2001, т. 11, с. 5].

У тій-таки Кам'янці на Різдво дорослі й діти як румунської, так і української частини села перевдягалися в «шандаря», «діда», «бабу», «цигана», «жида», «чорта», «паню», «доктора» та ін., як і маланкові персонажі. Таку групу (10–16 осіб) у цьому селі називали «Колягою». У «Колязі» мало бути 2–3 «шандарі», 2–3 «баби», 4–5 «дідів», 2–3 «жиди», 2–3 «цигани», один «лікар» і одна «паня».

Шандарі (у солдатській з прикрасами формі) відповідали за порядок «Коляги», вони відправляли «Колягу» з хати, брали плату від господарів тощо. «Колягу» супроводжували музики (труба, бубон, акордеон, скрипка) і хо-

дили вітати з Різдвом лише до хат, де є дорослі дівчата [4, 1998, т. 9, с. 3–4].

Через два дні після Різдва (на свято Стефана) хлопці з «Коляги» організували сільські танці. Цікавим є звичай у цьому селі вшановувати дівчат, батьки яких найбільше заплатили в Різдвяну ніч «Колязі». Для таких дівчат влаштовували танець «сабаш». Перед початком танцю оголошували ім'я дівчини, якій буде віддано честь «сабашу». Троє хлопців бралися за плечі в лінію і танцювали по колу, відступаючи назад, а один з них запрошував дівчину і танцював перед ними.

Вертеп зберіг у собі пам'ять дохристиянських елементів пошанування сонця. Адже центральним образом-символом, довкола якого розгортається все дійство, залишається зірка, зоря — знак Коляди, бо з першою вечірньою зорею починалося «вертепення»-колядування, а з появою вранішньої — завершувалося. Поряд із цим головна тема вертепу з введенням християнства стає християнською — сценічне відтворення дій і обставин народження Ісуса Христа, переслідування християн тощо.

Від давнини й до початку ХХ ст. народна релігія українців Буковини, а окремі її складники й до наших днів, була тісно пов'язана з природою та з господарським річним циклом. Вона була заснована на боротьбі за своє існування в навколишньому природному середовищі. Ці свята пов'язані однією спільною ідеєю: пошанування Сонця і «сонячних» богів, боротьба Літа із Зимом, а все це становить основу хліборобства.

Різдвяні рядження мали на меті магічним способом через слово, танець, вертепну дію вплинути на життя людини, висловити вдячність і жертвність богів, піднести моральний дух людини перед початком нового річного життєвого циклу.

Джерела та література

1. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. Мюнхен, 1958. Т. 1. 448 с.

2. Дишкант Т. Тисовецькі старожитності. Чернівці, 2002. 33 с.

Розвідки та матеріали

1 – різдвяна Коза.
с. Молодія Глибоцького р-ну
Чернівецької обл. 2012 р.

2 – різдвяна Коза.
м. Чернівці. 2013 р.

3 – учасники вертепу.
с. Хлівище Кіцманського р-ну
Чернівецької обл. 2011 р.

4 – різдвяний вертеп
у резиденції митрополитів.
м. Чернівці. 2003 р.

3. Курочкін О. Новорічні свята в українців. Традиції і сучасність. Київ, 1978. 191 с.

4. Матеріали етнографічної експедиції Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича: 1993–1998, 2001 (зберігаються в етнографічному музеї ЧНУ).

5. Маркевич М. Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссиян. *Українці: народні вірування, повір'я, демонологія*. Київ, 1991. С. 52–169.

6. Нероденко В. Новорічний вечір. *Ранок*. 1966. № 12. С. 9–20.

7. Писання Осипа Юрія Федьковича. Перше повне і критичне видання. Т. 1. Поезії Осипа Юрія

Федьковича. Перше повне видання з першодруків і автографів / зібрав, упорядкував і пояснення додав Др. Іван Франко. Львів, 1902. 760 с.

8. Пригорницький В. В. Народні свята. Ужгород, 1989. 147 с.

9. Франко І. До історії українського вертепу XVIII в. *Записки Наукового товариства імені Тараса Шевченка*. Львів, 1906. Кн. LXXI–LXXIII. 176 с.

10. Чернівецький краєзнавчий музей. Фонд «Тканина»: 16462–III–11765.

11. Яківчук А. Традиційні народні свята зимового циклу. Чернівці, 1993. 22 с.

References

1. Voropay O. (1958) *Zvychayi nashoho narodu. Etnohrafichnyi narys* [Customs of Our People. An Ethnographic Essay]. Munich, Vol. 1, 448 pp.

2. Dyshkant T. (2002) *Tysovetski starozhytnosti* [Tysovets Antiquities]. Chernivtsi, 33 pp.

3. Kurochkin O. (1978) *Novorichni sviata v ukrayintsiv. Tradytsiyi i suchasnist* [New Year Holidays. Traditions and Modernity]. Kyiv, 191 pp.

4. (2001) *Materialy etnografichnoyi ekspedyciyi Chernihivskoho natsionalnoho universytetu im. Yuriya Fedkovycha: 1993–1998* [Materials of an ethnographic expedition of the Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University: 1993–1998] (kept at the ChNU Ethnographic Museum).

5. Markevich M. (1991) *Obychai, poverya, kuhnia i napitki malorossiyan* [Customs, Beliefs, Cuisine, and Beverages of the Lesser Russians]. *Ukrayintsi: narodni viruvannia, povirya, demonolohiya* [Ukrainians: Folk Beliefs, Superstitions, and Demonology]. Kyiv, pp. 52–169.

6. Nerodenko V. (1966) *Novorichnyi vechir* [New Year's Eve]. *Ranok* [Morning], # 12, pp. 9–20.

7. Franko I. (collector, compiler, annotator) (1902) *Pysannia Osypa Yuriya Fedkovycha. Pershe povne i krytychne vydannia. T. 1. Poeziyi Osypa Yuriya Fedkovycha. Pershe povne vydannia z pershodrukiv i avtohraviv* [The Writings of Osyp Yuriy Fedkovych. The First Unabridged and Critical Edition. Vol. 1. The Poetry of Osyp Yuriy Fedkovych. The First Unabridged Edition Based on Urtexts and Autographs]. Lviv, 760 pp.

8. Pryhornytskyi V. (1989) *Narodni sviata* [Folk Holidays]. Uzhhorod, 147 pp.

9. Franko I. (1906) *Do istoriyi ukrayinskoho verstepu XVIII v.* [Towards the History of the XVIIIth-Century Ukrainian Nativity Puppet Show]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Tarasa Shevchenka* [Proceedings of the Taras Shevchenko Scientific Society]. Lviv, Bk LXXI–LXXIII, 176 pp.

10. *Chernivetskyi kraveznavchyi muzey. Fond «Tkanyna»: 16462–III–11765* [Chernivtsi Local History Museum. Fund *Textiles*. 16462–III–11765].

11. Yakivchuk A. (1993) *Tradytsiyi narodni sviata zymovoho tsyклу* [Conventional Folk Holidays of Hibernial Cycle]. Chernivtsi, 22 pp.

Summary

Person life consists of the material acquisitions, forming material culture. However, spiritual world is a significant and irreplaceable scope of existence in the life of a separate individual and nation in general. Accordingly, a clear spiritual culture system of many nations have been formed for millenaries. It includes calendar holidays and rituals. Christmas celebrations are considered as the most significant among them.

Christmas mummings of Bukovyna Ukrainians are investigated in the article. Popular religion of Bukovyna Ukrainians is closely connected with nature and economic annual cycle from ancient times to the early XXIst century. In the past, it was based on the struggle for existence in the natural environment. These holidays are connected with one common idea: the Sun honouring and the *sun* gods, the struggle between Summer and Winter. It forms the basis of farming. Christian Nativity Play is extended with the Christianity acceptance in Bukovyna.

Christmas mummings are aimed to influence on the person life, to express gratitude and sacrifice to the god, to elate the human being moral spirit before the beginning of a new annual life cycle via the word, dance, Nativity Play action.

Keywords: Christmas, mumming, goat, Nativity Play, mythology, nature, the sun, theater.